ЗНОСКИ

1 Каленський М.М.Митниця повинна сприяти зовнішній торгівлі, при цьому будучи прозорою та прогнозованою//Митний брокер.-2003.-№2.-с.55
2 Каленський М.М.Митниця повинна сприяти зовнішній торгівлі, при цьому будучи прозорою та прогнозованою//Митний брокер.-2003.-№2.-с.55
3 Каленський М.М.Митниця повинна сприяти зовнішній торгівлі, при цьому будучи прозорою та прогнозованою//Митний брокер.-2003.-№2.-с.55
4 Каленський М.М.Митниця повинна сприяти зовнішній торгівлі, при цьому будучи прозорою та прогнозованою//Митний брокер.-2003.-№2.-с.56

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ
В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕФІЦИТ КАПІТАЛЬНОГО БЮДЖЕТУ

Гладченко Л.П.,
асистент кафедри фінансів

Київський національний економічний університет

В умовах трансформації економіки країни гостро постає питання забезпечення економічного зростання. Центральне місце при цьому займають валові інвестиції (приватні і державні). Державні інвестиції, як правило, фінансуються з позикових джерел, що веде бюджет до дефіциту. У зв'язку з цим виникає ряд дискусійних питань, починаючи з належної розробки критеріїв віднесення певних бюджетних видатків до капітальних, а отже і визначення абсолютного розміру дефіциту (необхідного обсягу державних запозичень); і закінчуючи проблемами корупції. Висвітленню саме цих проблем буде присвячена основна увага. У макроекономічному аналізі визначають розрив між державними заощадженнями та інвестиціями. Він показує, в якому розмірі держава заощаджує свої поточні доходи для здійснення капіталовкладень. У випадку, коли заощаджень недостатньо, тоді виникає розрив між ними і бажаним обсягом інвестицій, який покривають за рахунок додаткового фінансування. Даний підхід можна представити такою формулою (1):

[Заощадження - Інвестиції] + Фінансування = 0 (1)

"Положення зі статистики державних фінансів" [2] (далі - Положення), розроблене Міжнародним валютним фондом (МВФ), розглядає методи розрахунку державних заощаджень. Ці методи роблять акцент на таких аспектах: визначення власних заощаджень уряду, розрахунок валових капіталовкладень в основні фонди і валових капіталовкладень в цілому.

1. Власні заощадження уряду визначаються як перевищення поточних доходів над поточними видатками. В літературі також можна зустріти ще одну назву такого підходу - дефіцит/надлишок поточного рахунку. Ось як її описує американський економіст А.Оуенс [6,с.61]:

Дефіцит/надлишок поточного рахунку = Сума поточних доходів і грантів - Сума поточних видатків (2)

Проблемним питанням такого підходу являється врахування поточних грантів. Увага акцентується на *власних* заощадженнях уряду. Тому для їх визначення з розрахунку, описаного формулою (2), виключаються отримані урядом поточні гранти. Отже, при розрахунку заощаджень уряду до складу поточних доходів включають поточні трансферти; а при розрахунку власних заощаджень уряду - ні.

2. Валові капіталовкладення в основні фонди розраховуються як різниця між отриманими урядом основними фондами і реалізацією основних фондів і капітальних товарів.

3. Валові капіталовкладення визначаються як сума валових капіталовкладень в основні фонди і зміни в запасах уряду. Запаси охоплюють: стратегічні запаси; запаси на випадок надзвичайних подій; запаси зерна та іншого продовольства особливого значення для нації, тощо. Сюди не включаються звичайні запаси або інвентар.

Останні два підходи окреслюють ті видатки, які виключатимуться зі складу поточного

бюджету, а отже визначатимуть розмір його дефіциту/надлишку і належний обсяг державних запозичень.

Порядок, при якому виправдовуються дефіцити капітального бюджету, піддається критиці західними фінансистами-теоретиками і практиками. Перш за все виникають проблеми поділу бюджету на капітальний і поточний. На це звертає увагу відомий фахівець з питань бюджетного дефіциту В.Танзі. Він особливо підкреслює, що "межа між поточними і капітальними видатками в реальному житті є довільною і може пересуватися в залежності від бажання політиків, які прагнуть представити світу ту чи іншу картину" [5, с.17]. На практиці часто ототожнюють поняття капітального бюджету і бюджету розвитку, оскільки вважається, що вклад держави в економічне зростання вимірюється, перш за все, її часткою в загальній сумі капіталовкладень. Наприкінці XX століття почали висловлюватися думки, що не лише капіталовкладення, а й поточні видатки на освіту, охорону здоров'я, управління, наукові дослідження і т.п. можуть у довгостроковій перспективі здійснювати серйозний вплив на економічне зростання. Вітчизняні вчені також вказують на більш широке розуміння бюджету розвитку і не зводять його до капітального бюджету: "В бюджеті розвитку передбачаються видатки, які спрямовуються на розвиток відтворювального процесу, фінансування пріоритетних соціально-економічних заходів" [1, с. 161]. Отже, провести чітку межу між поточним, капітальним і бюджетом розвитку не можна. Таке положення ускладнює методику розрахунку дефіциту і встановлення необхідного обсягу джерел його фінансування.

Другий напрям критики стосується некоректності виправдання дефіцитів існуванням капітальних бюджетів. А.Премчанд стверджує, що "саме по собі створення активів не може бути належним виправданням державним запозиченням" [7, с.295]. Основні фонди, які розбудовує держава, можуть не приносити доход у майбутньому і навіть не окупитися. В.Танзі з цього приводу зазначає:"В економічній історії багатьох країн є драматичні глави про вкрай непродуктивні вкладення в проекти, які, збільшивши зовнішню заборгованість країни, після свого завершення стали марним, але престижним тягарем" [5, с.17]. Інвестиції зі значними затратами на імпортне капітальне обладнання і технології погіршують стан платіжного балансу Якщо в країні надається перевага новим капітальним пректам, а вже існуюча інфраструктура залишається занедбаною, це може призвести до вкрай нераціонального розміщення наявних ресурсів і знизити темпи економічного росту. Ця проблема детально досліджується в роботі В.Танзі і Х.Давуді "Корупція, державні інвестиції і зростання" [3]. Вони також зазначають, що висока корумпованість і відсутність розвинутого інституту незалежного контролю на практиці призводить до значного завищення проектних витрат і зловживань при проведенні тендерів. Україну відносять до висококорумпованих країн, де відсутня прозорість процесу прийняття рішень. Тому ми реально можемо зіткнутися з цією проблемою.

Вищезазначене свідчить про необхідність розробки виваженого підходу до розгляду капітального бюджету і обережного ставлення до його дефіциту. Методологічною проблемою капітальних бюджетів є відображення зносу основних фондів і капітальних товарів, а також проведення їхньої переоцінки.

З капітальним бюджетом тісно пов'язане визначення дефіциту чистої вартості уряду, який показує вплив фіскальної політики на зростання державних активів. А.Премчанд описує його розрахунок наступним чином [7, с.100]:

Дефіцит чистої вартості = Поточні видатки - Поточні доходи = Чисті запозичення - Видатки на придбання реальних і фінансових активів - Зміни в касовій готівці уряду (3)

Якщо уряд не може робити заощадження у достатньому для фінансування росту активів розмірі, виникає так званий дефіцит чистої вартості, який покривається перевищенням чистих запозичень над чистим зростанням активів.

У випадку, коли на практиці не формують окремо поточний і капітальний бюджет, можна проводити аналіз впливу податково-бюджетної політики на зміну активів уряду, виходячи з загального (єдиного) балансу бюджету, який є базовою концепцією розрахунку дефіциту у "Положенні зі статистики державних фінансів". Представлені далі дві методики дозволяють визначити вплив бюджетних операцій даного

періоду відповідно на чисту фінансову позицію уряду і на чисту вартість уряду.

1. Операції бюджету з чистого кредитування (надання кредитів мінус їх погашення) впливають на фінансові вимоги. Тому їх можна поєднати з фінансуванням бюджету. Таким чином зміни у чистій фінансовій позиції уряду (фінансові активи - фінансові зобов'язання) будуть повністю відображені у групі операцій з фінансування. При порівнянні розрахованого даним способом показника дефіциту з дефіцитом загального бюджетного балансу можна вияснити розмір впливу бюджетних операцій, які проведені в поточному періоді, на фінансові активи і зобов'язання інших секторів економіки; а також, які зміни відбулись у чистій фінансовій позиції уряду в результаті здійснення операцій в цьому звітному періоді.

2. Придбання урядом нефінансових капітальних активів можна розглядати як довгострокове кредитування; реалізація таких активів представлятиме собою погашення довгострокових кредитів. Тому операції з нефінансовими капітальними активами можна включити до групи операцій з "кредитування мінус погашення" і віднести до фінансування бюджету.

Для повноцінного в економічному сенсі використання описаного вище порядку необхідно провести коригування на амортизацію і зміну вартості нефінансових капітальних активів. А це вже викликає серйозні операційні проблеми в бюджетному обліку.

У підсумку зазначимо, що розробка і використання на практиці капітального бюджету вимагає вироблення науково обгрунтованої концепції його побудови. Не можна ототожнювати капітальний бюджет і бюджет розвитку. Наявність капітальних видатків самих по собі не може бути виправданням дефіцитів. Важливо ретельно стежити за станом вже існуючих основних фондів та інших нефінансових активів уряду, не допускаючи розбудови нових аналогічних фондів без нагальної потреби в них. Здійснення державних капіталовкладень вимагає прозорості при прийнятті рішень, що є особливо важливим в умовах труднощів, які переживає економіка при переході до ринкових відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Государственные финансы: Учеб, пособие для студентов экон, вузов и фак./ В.М.Федосов, Л.Д.Буряк, Д.Д.Бутаков и др.; под ред. В.М.Федосова, С.Я.Огородника и В.Н.Суторминой. -К.: Лыбидь, 1991. - 276с.
2. A Manual on Government Finance Statistics / International Monetary Fund, 1986. - 373p.
3. Corruption, Public Investment and Growth Prepared by Vito Tanzi and Hamid Davoodi / IMF WP/97/139, October 1997. - 23p.
4. Heilbroner, Robert and Peter Bernstein. The Debt and the Deficit. False Alarms / Real Possibilities. - W.W. Norton and Company. New York - London. - 1989. - 146p.
5. How to Measure the Fiscal Deficit. Analytical and Methodological Issues. Edited by Mario I. Blejer and Adrienne Cheasty. - IMF, 1993.-389p.
6. A.Ouanes Macroeconomic Accounting and Analysis in Transition Economies. - IMF: Washington, D.C., 1997.-183p.
7. A.Premchand. Government Budgeting and Expenditure Controls. Theory and Practice. - IMF: Washington, D.C., 1983. -530p.

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ПОЛІССЯ І ШЛЯХИ її ЗНИЖЕННЯ

Голляка І.Г.,
Тисельський М.Я.,
Мазур О.В.,
м.Рівне

На прикладі сільгосппідприємств Сарненського району проаналізовано собівартість продукції рослинництва в зоні Полісся Рівненської області та визначені основні шляхи скорочення витрат виробництва.

На примере сельхозпредприятий Сарненского района проанализовано себестоимость продукции растениеводства в зоне Полесья Ровенской области и